

Міністерство культури України

*Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти*

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 4
від «20» грудня 2019 р.

**Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ САКСОФОН»
елементарного підрівня початкової мистецької освіти**

**Київ
2019**

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «Музичний інструмент саксофон» елементарного підрівня початкової мистецької освіти. Київ, 2019. 18 с.

Укладачі:

К. Р. Шевлякова – заступник директора з навчальної роботи, викладач класу саксофона Комунального позашкільного мистецького навчального закладу «Криворізька міська школа мистецтв № 2»;

М. П. Раскіна – завідувача відділом духових та естрадних інструментів, викладач по класу саксофона Комунального початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу «Дитяча школа мистецтв № 5 ім. І. Дунаєвського» (м. Харків).

Рецензенти:

В. В. Громченко – проректор з наукової роботи Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки (м. Дніпро) доцент, кандидат мистецтвознавства;

Р. В. Зайцев –старший викладач Київської муніципальної академії музики ім. Р. М. Глієра, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист; артист вищої категорії Національного академічного духового оркестру України.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. Мета та завдання нормативного змісту типової навчальної програми з навчальної дисципліни «Музичний інструмент саксофон»	4
2. Результати навчання	5
3. Рекомендовані форми організації освітнього процесу та методи навчання	6
4. Форми та засоби поточного і підсумкового контролю	7
5. Критерії оцінювання рівня досягнення результатів навчання	8
6. Вимоги до матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу	10
7. Нормативний зміст, обсяг навчальної дисципліни та результати навчання	10
8. Список рекомендованої літератури	17

ВСТУП

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «**Музичний інструмент саксофон**» (далі – типова навчальна програма) містить загальний нормативний зміст, обсяг та результати навчання учнів початкової мистецької освіти елементарного підрівня музичного мистецького спрямування.

Типова навчальна програма встановлює мету, завдання навчальної дисципліни відповідно до ключових компетентностей, рекомендовані форми організації освітнього процесу, види навчальних занять, методи навчання, форми і засоби поточного та підсумкового контролю, рекомендації щодо його проведення, а також критерії оцінювання рівня досягнень результатів навчання.

Опанування нормативного змісту типової навчальної програми дає можливість здобувачам освіти набути компетентностей, визначених типовою освітньою програмою з музичного мистецтва (інструментальні класи: саксофон), а також продовжити навчання на наступному підрівні початкової мистецької освіти (за фахом або спорідненим видом мистецтва).

Типова навчальна програма «**Музичний інструмент саксофон**» розрахована на чотири роки, її вивчення розпочинається з *3-го року навчання*. Рекомендовано перші два роки навчання на елементарному підрівні початкової мистецької освіти проводити на музичному інструменті блок-флейта (за типовою навчальною програмою, розробники якої: В. А. Дульдїєр, В. Є. Баранова, І. С. Лозбін). Це початковий інструмент, що дозволяє учням більш раннього віку опанувати базові навички гри на духовому інструменті. На першому-другому роках навчання учні засвоюють нотну грамоту, отримують навички з постановки виконавського апарату, відпрацьовують техніку дихання, отримують знання про будову музичної фрази, навчаються орієнтуватися в музичних жанрах, здобувають навички самостійної роботи.

Нормативний зміст типової навчальної програми розрахований на дітей, які розпочинають навчання в 6-7 років (перший клас початкової

загальноосвітньої школи), а також може бути реалізований у навчанні осіб старшого віку, які не мають початкових компетентностей, формування яких передбачено цією типовою навчальною програмою. У разі навчання осіб, старших за 6-7 років, кількість років навчання може скорочуватись з урахуванням психофізичного розвитку учня/учениці, його/її можливостей, темпу опанування ним/нею нормативного змісту для досягнення результатів, відповідно до четвертого року навчання на елементарному підрівні. У цьому випадку вивчення теоретичної бази та оволодіння практичними навичками ущільнюється в часі.

Типова навчальна програма **«Музичний інструмент саксофон»** спрямована на здобуття учнем/ученицею умінь та навичок гри на саксофоні, водночас відбувається: всебічний розвиток інтелекту дитини; формування естетичного смаку; залучення дітей до світу прекрасного – світу музики.

З другої половини ХІХ століття саксофон завоював прихильність багатьох композиторів та музикантів завдяки унікальному природньому звуку, який порівнювали з людським голосом, та зовнішній привабливості.

Саксофон – наймолодший серед духових інструментів, він завершив у своїй конструкції еволюційний процес розвитку дерев'яних духових інструментів. У такий спосіб саксофон увібрав у себе всі здобутки духового мистецтва: багатий тембр, безмежні технічні та звукові можливості, найширший динамічний діапазон звучання – завдяки цьому на інструменті можна виконувати музику всіх жанрів та стилів.

Нормативний зміст типової навчальної програми базується на традиціях і сучасних досягненнях української, західноєвропейської та інших зарубіжних шкіл гри на духових інструментах і враховує актуальні запити особистості у творчому самовираженні, формуванні образного мислення та емоційно-естетичного досвіду.

Типова навчальна програма є основою для розроблення викладачем робочої навчальної програми з навчальної дисципліни **«Музичний інструмент саксофон»**, в якій конкретизується: тематика; послідовність викладу навчального матеріалу; комплекс художньо-педагогічних методів, підходів та інструментів; заходи поточного контролю та обсяг годин на опанування учнями змісту навчальних модулів відповідно до їх здібностей і можливостей.

1. Мета та завдання нормативного змісту типової навчальної програми з навчальної дисципліни «Музичний інструмент саксофон»

Мета нормативного змісту типової навчальної програми – розвиток художньо-естетичного смаку; формування початкових навичок гри на саксофоні відповідної технічної складності з належним ступенем емоційності; відтворення музичних творів із застосуванням засобів музичної виразності; опанування навичок колективного музикування, як одного з ефективних засобів формування музично-стильових уявлень; набуття навичок сценічної витримки та публічного виступу; вироблення мотивації до самостійного навчання шляхом залучення до пошуку, прослуховування, вивчення та виконання творів музичного мистецтва для гри на саксофоні.

Реалізація змісту типової навчальної програми передбачає виконання наступних завдань:

у когнітивній (пізнавальній) сфері – формування нових знань про основні художні напрями в музичному мистецтві, засоби художньої виразності та жанрове різноманіття в музиці; засвоєння нотної грамоти; оволодіння технікою гри на блок-флейті та саксофоні; формування навичок читання з листа та прийомів самостійної роботи; формування в учнів початкових навичок слухання / розуміння / відтворення / створення музики на інтонаційній основі дитячого українського та світового музичного фольклору шляхом практики інструментального музикування;

у ціннісно-мотиваційній сфері – заохочення учня / учениці до навчання та творчості, активної участі в освітньому процесі; формування потреби в постійному розширенні культурного світогляду, вишуканого музичного смаку, естетичних поглядів та моральних установок; виховання та плекання патріотичних почуттів; формування вміння якісно та усвідомлено організовувати самостійні домашні заняття та відповідальності за отриманий результат;

в емоційній сфері – розкриття творчого потенціалу учнів; вміння занурюватися та захоплюватися характером та образною сферою мистецького твору; розвиток емоційно-естетичного досвіду та творчої уяви учнів; відтворення емоційно-образного змісту та художнього образу за допомогою комплексу музичних виражальних засобів;

у психомоторній сфері – формування здатності учнів до концентрації уваги; розвиток музичної пам'яті, відчуття ритму; оволодіння базовими навичками та прийомами гри на духовому інструменті, вміння синхронізувати рух пальців і язика з використанням правильного дихання.

2. Результати навчання

Опанування нормативного змісту типової навчальної програми учнем/ученицею передбачає набуття компетентностей та досягнення таких результатів навчання:

під час гри на саксофоні демонструє добре організований та розвинений апарат (відчуття вільної постави та свободи всього тіла: корпусу, рук, плечей, пальців, резонаторів, доцільність та економність ігрових рухів пальців, язика);

володіє культурою звуковидобування, застосовує два види атаки – «тверда» та «м'яка»;

під час гри на саксофоні використовує навички слухового самоконтролю, чисто інтонує, демонструє синхронність роботи пальців та язика;

володіє навичками звуковедення, демонструє рівність звучання між регістрами;

грамотно будує музичну фразу під час виконання творів, прагне до виразності фразування, вміє слухати та вести мелодичну лінію;

володіє технікою виконання штрихів (*détaché*, *legato*, *staccato*, *marcato*), динамічних нюансів; володіє технікою виконання прийому «вібрато»;

вміє самостійно працювати, знаходити необхідну інформацію та застосовувати набуті знання під час детального розбору музичного твору, володіє навичками роботи над складними технічними місцями; знає основні музичні терміни;

володіє елементарними навичками гри в ансамблі;

під час гри на саксофоні демонструє темпостійкість та ритмічність;

читає з листа нескладні музичні твори;

підбирає на слух знайомі мелодії;

демонструє культуру зовнішнього вигляду та правила поведінки під час публічного виступу.

3. Рекомендовані форми організації освітнього процесу та види навчальних занять

Освітній процес у межах типової навчальної програми здійснюється у формі навчальних занять, заходів поточного контролю (концертів, технічних заліків) та підсумкового контролю (контрольних заходів: академічних концертів, перевідного комплексного іспиту).

Основною формою занять з навчального предмету **«Музичний інструмент саксофон»** є *індивідуальний урок*. У процесі занять використовується принцип особистісно-орієнтованого підходу до навчання, а також принципи суб'єкт-суб'єктних відносин між учнем та викладачем, враховуються психофізіологічні особливості учнів, індивідуальний темп засвоєння ними типової навчальної програми. Щоб мотивувати учнів до навчання, спонукати їх до пізнавальної діяльності на заняттях можуть використовуватися такі види уроків: урок-гра, урок-екскурсія, урок-вистава, урок-концерт, урок-бесіда.

Для досягнення визначених цілей і реалізації завдань навчальної дисципліни використовуються такі методи навчання:

мовний (пояснення, бесіда, розповідь);

наочно-слуховий (показ, спостереження, слуховий аналіз);

практичний (робота учнів за інструментом);

аналітичний (порівняння та узагальнення, розвиток логічного мислення);

емоційний (підбір асоціацій, асоціативних рядів образів, художніх вражень, ігор);

інтегрований.

Для розвитку в учнів творчого мислення на заняттях застосовуються наступні методи: озвучування мультфільму, малювання під час прослуховування музичного твору, підбір картинок, які на думку учня зображають образ певного музичного твору, з обов'язковим поясненням, чому він обрав саме таке зображення.

Для реалізації індивідуального підходу до кожного/кожної учня/учениці та забезпечення можливості опанування нормативного змісту типової навчальної програми в індивідуальному темпі передбачено щорічно до 6 резервних годин, що використовуються викладачем для реалізації індивідуального підходу та забезпечення кожного/кожної учня/учениці

можливістю опанувати нормативний зміст навчальної дисципліни в індивідуальному темпі. У разі досягнення учнями результатів навчання в межах часу, передбаченого для опанування навчальних модулів, викладач може за рахунок резервного часу планувати інші форми роботи, зокрема, відвідування культурно-мистецьких заходів, інших мистецьких акцій (концертів, конкурсів, вистав, виставок тощо), пов'язаних зі змістом мистецької освіти, передбаченим типовою освітньою програмою.

Викладач має право на академічну свободу (свободу викладання, вільний вибір форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі), педагогічну ініціативу та розроблення власного/власної (авторського/авторської) методу / прийому / методики з описом педагогічної проблеми та оригінальних шляхів її вирішення.

4. Форми та засоби поточного і підсумкового контролю

Поточний контроль навчальних досягнень учнів здійснюється на основі систематичного відстеження індивідуального розвитку учнів в освітньому процесі та спрямований на пошук ефективних шляхів розвитку кожного/кожної учня/учениці. Визначення особистих результатів та виставлення оцінок не передбачає порівняння з досягненнями інших учнів, оскільки направлено на пошук оптимальних та ефективних шляхів розвитку кожного/кожної учня/учениці.

Поточний контроль проводиться викладачем регулярно, у межах уроків навчальної дисципліни, несе в собі стимулюючий та мотиваційний характер, де звертається увага на: ставлення учнів до занять, їх старанність, якість виконання поставлених завдань, ініціативність та самостійність як на уроках, так і під час виконання домашніх завдань.

Підсумковий контроль за рік здійснюється у формі контрольного заходу, на якому перевіряється набуття ключових компетентностей. Підсумковий контрольний захід (перевідний іспит) відбувається у формі академічного концерту. Під час оцінювання навчальних досягнень учнів враховуються їх досягнення за навчальними модулями (темами) попередніх семестрів.

На третьому та четвертому роках навчання учень/учениця складають *технічний залік*, на якому демонструють гру гам, етюдів, читання з листа та знання музичної термінології.

Наприкінці четвертого року навчання проводиться підсумковий контроль результатів опанування типової навчальної програми «**Музичний інструмент саксофон**» за елементарним підрівнем у формі іспиту, під час якого оцінюються: рівень виконавської техніки, вміння використовувати засоби музичної виразності для розкриття художнього образу твору, чистота інтонування, культура звуковидобування та звуковедення, охайність зовнішнього вигляду, знання та дотримання правил публічного виступу.

Зміст і форми поточного та підсумкового контролю

Рік навчання	Програмні вимоги	
	1 семестр	2 семестр
3	Виконує 1-2 твори напам'ять на концерті класу, відділу, школи тощо.	На технічному заліку: виконує гаму, грає 1-2 етюди по нотах, читає з листа п'єсу складності другого року навчання, демонструє знання музичної термінології. <i>Підсумковий контрольний захід (перевідний іспит):</i> виконує на академічному концерті 2 різнохарактерні п'єси напам'ять.
4	Виконує 1-2 твори напам'ять на концерті класу, відділу, школи тощо.	На технічному заліку: виконує гаму, грає 1-2 етюди по нотах, читає з листа п'єсу складності третього року навчання, демонструє знання музичної термінології. <i>Підсумковий контрольний захід (випускний іспит):</i> виконує твір великої форми та п'єсу напам'ять.

5. Критерії оцінювання рівня досягнення результатів навчання

Механізм оцінювання має спиратися на актуальні тенденції сучасної педагогіки, зокрема на особистісно-орієнтований підхід до учнів, сприяти цілеспрямованості, бажанню подолати труднощі та досягти певних успіхів у набутті компетентностей (знань, умінь та навичок, розуміння, ставлення).

Навчальні досягнення учня/учениці **третього-четвертого років навчання** підлягають **вербальному та бальному оцінюванню**. Бальне оцінювання передбачає поділ досягнутих результатів за чотирма рівнями:

Початковий – «потребує уваги і допомоги» – 1-3 бали.

Середній – «досягає результату за допомогою викладача» – 4-6 бали.

Достатній – «демонструє помітний прогрес» – 7-9 балів.

Високий – «має значні успіхи» – 10-12 балів.

Для здійснення оцінювання рекомендовано використовувати **Свідоцтво досягнень**, яке надає батькам і учню/учениці зрозумілий та структурований зворотний зв'язок та інформує про його/її навчальний поступ, набуття компетентностей під час навчального року. Нижче наведено рекомендований зразок Свідоцтва досягнень з навчальної дисципліни «Музичний інструмент саксофон».

Свідоцтво досягнень
з навчальної дисципліни «Музичний інструмент саксофон»
(приклад для 3-4 років навчання)

Характеристика особистих досягнень учня/учениці	має значні успіхи (10-12 балів)	демонструє помітний прогрес (7-9 балів)	досягає результату з допомогою викладача (4-6 балів)	потребує уваги і допомоги (1-3 бали)
Демонструє розуміння музичного змісту твору.				
Володіє основами культури звуковидобування та звуковедення. Має розвинений слуховий контроль.				
Демонструє темпоритмічність під час виконання музичних творів.				
Під час виконання творів грамотно будує музичну фразу, прагне до виразного фразування, вміє слухати та вести мелодичну лінію та чисто інтонує.				
Впевнено володіє прийомами виконання штрихів (<i>détaché, legato, staccato, marcato</i>).				
Для відтворення характеру та художнього образу музичного твору застосовує засоби музичної виразності (динаміка, темп, агогіка тощо).				
Демонструє впевнені навички володіння виконавською технікою (у межах навчальної програми).				
Читає з листа нескладні твори 2-3 років навчання.				
Знає правила поведінки під час мистецьких заходів (має відповідний зовнішній сценічний вигляд, грає впевнено, не втрачає сценічної витримки).				
Самостійно розбирає та вчить нескладні музичні твори.				

Свідоцтво рекомендовано заповнювати кожного семестру або раз на рік.

Оцінювання на завершальному році опанування типової навчальної програми передбачає зіставлення досягнень учня/учениці з конкретними очікуваними результатами навчання, визначеними типовою освітньою програмою з музичного мистецтва.

6. Вимоги до матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу

Для результативного проведення занять з навчальної дисципліни «Музичний інструмент саксофон» відповідні приміщення (класи) мають бути забезпечені набором *обов'язкових* матеріально-технічних засобів: індивідуальними музичними інструментами (саксофон-сопрано зігнутий та/або саксофон-альт), фортепіано, столом, стільцями, шафою, пюпітром для нот (з регульованою висотою), метрономом, дзеркалом (ширина 0,6–1,0 м, висота 1,5–2 м), тюнером, стендом для наочних посібників, наочними матеріалами, літературою з фаху, методичними зразками та *іншими ресурсами* згідно з Нормативами матеріально-технічного забезпечення мистецьких шкіл, затверджених наказом Міністерства культури України від 19.06.2014 № 475 (зі змінами).

Додатково рекомендується використовувати технічне оснащення (комп'ютер, ноутбук, планшет або смартфон), підсилювач звуку з колонкою, звуковідтворюючою апаратурою, Wi-Fi.

7. Нормативний зміст, обсяг навчальної дисципліни та результати навчання

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «Музичний інструмент саксофон» розрахована на чотири роки навчання, перші два роки навчання проводиться на інструменті блок-флейта, наступні два роки учень освоює основний інструмент – саксофон. У випадку, коли учень/учениця проявляє бажання та досить розвинений/розвинена у фізичному плані, він/вона може розпочати навчання на саксофоні раніше.

Для досягнення кращого результату навчання формування в учнів знань та умінь проходить послідовно: від ознайомлення з інструментом, його будовою та історією, постановки виконавського апарату до самостійного вивчення музичних творів. Компетентності формуються шляхом систематичних занять у класі та самостійної роботи вдома, повторень матеріалу.

Важливо розвивати в учнів творче критичне мислення шляхом аналізу проблеми, що виникла. Учні мають розуміти, що саме зроблено неправильно, та прагнути знайти способи подолання недоліків.

Третій рік навчання

Мета третього року навчання – коригування набутих навичок постановки виконавського апарату (після гри на блок-флейті), амбушюру до інструменту саксофону; розвиток та вдосконалення виконавського дихання, техніки роботи язика, робота над звуковидобуванням та звуковеденням за допомогою координації виконавського апарату (амбушюру, пальців та дихання).

**Розподіл змісту типової навчальної програми за модулями
третього року навчання**

Навчальні модулі	Зміст навчання	Середня кількість годин	Результати навчання
<p>Навчальний модуль 1. Ознайомлення із інструментом. Постановка виконавського апарату.</p>	<p>Ознайомлення із музичним інструментом саксофон.</p> <p>Історія виникнення. Ознайомлення із біографією майстра-винахідника Адольфа Сакса. Різновиди саксофонів. Кращі виконавці-саксофоністи.</p> <p>Вивчення будови інструменту та засвоєння правил збирання та розбирання його частин. Правила догляду за саксофоном та його складниками (еска, мундштук, тростина).</p> <p>Засвоєння правил постановки виконавського апарату під час гри на саксофоні: положення корпусу тіла, голови, ніг, рук, пальців.</p> <p>Вдосконалення техніки виконавського дихання. Метод гри на опорі.</p> <p>Виконання вправ для розвитку виконавського дихання.</p> <p>Робота над поставою амбушюру.</p> <p>Виконання перших звуків на мундштуці, на мундштуці з ескою, потім на саксофоні (звук «до-дієз» другої октави). Робота над звуковидобуванням та атакою звука.</p> <p>Вивчення аплікатури (основної та допоміжної)</p>	<p>16</p>	<p>Знає історію музичного інструмента саксофон, його різновиди та основні відмінності між ними. Знає основні факти біографії Адольфа Сакса та найкращих виконавців-саксофоністів.</p> <p>Називає частини інструмента, вміє його самостійно збирати та розбирати, доглядає за саксофоном, тримає його в охайному вигляді.</p> <p>Демонструє правильну постановку виконавського апарату на саксофоні.</p> <p>Регулярно виконує вправи для вдосконалення техніки виконавського дихання.</p> <p>Знає аплікатуру звуків «сі», «ля», «соль» першої октави та «до» другої октави; виконує їх на інструменті демонструючи правильну поставу амбушюру.</p>

	звуків «до» другої октави та «сі», «ля», «соль» першої октави. Гра вправ на розвиток техніки роботи язика.		
Навчальний модуль 2. Розширення діапазону інструмента. Гра гам. Формування навичок звуковидобування та звуковедення.	Засвоєння принципів гри штрихів <i>détaché</i> та <i>legato</i> на саксофоні. Гра вправ та етюдів для вдосконалення виконання штрихів <i>détaché</i> та <i>legato</i> . Вивчення аплікатури звуків першої та другої октави. Вивчення гам та тризвуків у тональностях до одного знаку в одну октаву, грає звуки різними тривалостями, штрихами <i>détaché</i> та <i>legato</i> та їх комбінаціями. Подальша робота над звуковидобуванням та звуковеденням за допомогою координації виконавського апарату. Розвиток навичок ансамблевого музикування. Гра з викладачем або іншим/іншою учнем/ученицею в дуеті. Самостійне вивчення учнем твору складності другого року навчання. Складання плану самостійної роботи. Публічний виступ.	14	Виконує штрихи <i>détaché</i> та <i>legato</i> . Вміє пояснити принципи їх виконання. Володіє основною та допоміжною аплікатурою звуків першої та другої октави. Чисто інтонує під час гри в дуеті, демонструє ритмічність та користується слуховим самоконтролем. Виконує гами та тризвуки в тональностях до одного знаку різними тривалостями, штрихами <i>détaché</i> , <i>legato</i> та їх комбінаціями. Виконує 1 або 2 музичні твори напам'ять на концерті класу, відділу, школи. Здатен самостійно вивчити твір складності другого року навчання.
Навчальний модуль 3. Робота над штрихом <i>staccato</i> . Робота над інтонуванням. Навички настроювання інструмента.	Техніка виконання штриху <i>staccato</i> . Робота над чистим інтонуванням. Застосування тюнеру, гра звуків з фортепіано, спів. Принципи самостійного настроювання інструмента. Робота над динамічними відтінками.	20	Демонструє гру штриху <i>staccato</i> , пояснює принципи його виконання. Працює над інтонацією. Вміє самостійно налаштовувати стрій інструмента. Демонструє техніку виконання динамічних

	<p>Принципи роботи амбушюру, його гнучкості та техніки виконавського видиху під час виконання динамічних нюансів.</p> <p>Робота над культурою звука, його початком та закінченням.</p> <p>Гра етюдів, вправ, п'єс на різні види техніки. Вдосконалення навичок читання з листа. Технічний залік.</p>		<p>відтінків. Пояснює принципи роботи амбушюру та видиху.</p> <p>Виконує одну мажорну або мінорну гаму та тризвук у тональності до одного знаку в одну октаву із застосуванням опанованих штрихів, різними тривалостями та їх комбінаціями на технічному заліку. Грає 1-2 етюди по нотах, читає з листа п'єси відповідної складності. Володіє культурою звуковедення та демонструє тембрально забарвлений звук під час гри на інструменті.</p>
<p>Навчальний модуль 4. Розширення діапазону інструмента. Засвоєння методів роботи над технічними складностями: проспівування складних ритмічних малюнків, артикуляційно-штрихові варіанти виконання пасажів, ритмічні варіанти. Втілення художніх образів у музичному творі. Публічний виступ.</p>	<p>Аплікатура звуків до ноти «ре» третьої октави.</p> <p>Гра штрихом «<i>marcato</i>».</p> <p>Виконання вправ та етюдів на закріплення штрихів.</p> <p>Гра гам у дві октави. Робота над розподілом дихання.</p> <p>Формування навичок роботи над технічно складними місцями в п'єсах та етюдах.</p> <p>Систематична робота з метрономом.</p> <p>Робота над пошуком та втіленням художнього образу під час виконання музичних творів. Пошук асоціацій. Розвиток звукової палітри. Засвоєння методів фразування та ведення мелодичної лінії при виконанні творів. Публічний виступ.</p>	16	<p>Володіє аплікатурою всіх звуків від ноти «до» першої октави до ноти «ре» третьої октави.</p> <p>Виконує гами у дві октави, вміє правильно розподіляти дихання.</p> <p>Вміє уважно працювати над технічними складностями, у роботі застосовує методи проспівування складних ритмічних малюнків, артикуляційно-штрихові варіанти виконання пасажів та ритмічні варіанти.</p> <p>Вміє застосовувати різні види музичної виразності, демонструє темпостійкість під час виконання творів.</p> <p>Виконує напам'ять 2 (два) музичні твори різні за характером.</p>

Кількість годин:	66
Резервні години:	4
Всього:	70

Очікувані результати учнів наприкінці третього року навчання:

знає історію виникнення саксофону та основні факти біографії Адольфа Сакса;

називає відомих виконавців-саксофоністів;

знає назви складових частин інструмента;

вміє доглядати за інструментом;

демонструє правильну постановку виконавського апарату під час гри на саксофоні;

володіє технікою виконавського дихання;

називає та відтворює на інструменті ноти, що знаходяться на нотному стані від ноти «до» першої октави до ноти «ре» третьої октави;

читає з листа і відтворює на інструменті найпростіший музичний матеріал;

володіє культурою звуковедення та демонструє тембрально забарвлений звук під час гри на саксофоні;

вміє набирати належну кількість повітря та рівномірно розподіляти видих, зберігаючи динамічну рівність;

виконує штрихи *détaché*, *legato* та *staccato* вміє пояснити принципи їх виконання;

демонструє техніку виконання динамічних відтінків та пояснює принципи роботи амбушюру та видиху.

знає мажорні та мінорні гами в тональностях до одного знаку;

вміє уважно працювати над технічними складностями, у роботі застосовує методи проспівування складних ритмічних малюнків, артикуляційно-штрихові варіанти виконання пасажів та ритмічні варіанти.

вміє застосовувати різні види музичної виразності, демонструє темпостійкість під час виконання творів;

виконує художні твори, передаючи характер та настрій;

вміє працювати самостійно;

демонструє навички гри в ансамблі;

виконує програму з 2 різнохарактерних п'єс напам'ять.

Протягом третього року навчання учень/учениця опановує: 10-12 етюдів та вправ на різні види техніки, 8-10 легких різнохарактерних п'єс, гами мажорні та мінорні до одного знаку із застосуванням різних видів штрихів у дві октави, читає з листа нескладні музичні твори.

Четвертий рік навчання

Мета четвертого року навчання – вдосконалення виконавської техніки, розширення репертуару, робота над новими ритмічними малюнками, робота над технікою звуковедення та фразування, робота над художнім матеріалом.

**Розподіл змісту типової навчальної програми за модулями
четвертого року навчання**

Навчальні модулі	Зміст навчання	Середня кількість годин	Результати навчання
<p>Навчальний модуль 1. Робота над вдосконаленням постановки виконавського апарату. Твір великої форми. Розвиток виконавської техніки.</p>	<p>Робота з ефективними та обов'язковими вправами для розвитку виконавської техніки, включення їх до системи самостійних занять.</p> <p>Вивчення мажорних та мінорних гам у тональностях до двох знаків різними видами штрихів з трізвучками, арпеджіо та обернення, гра терцій. Робота з метрономом.</p> <p>Робота над етюдами на різні види техніки.</p> <p>Ознайомлення із музичними творами великої форми та робота над ними.</p> <p>Робота над технікою звуковедення та фразування у п'єсах кантиленного характеру.</p>	<p style="text-align: center;">16</p>	<p>Виконує вправи та етюди на різні види техніки, дотримуючись правил виконання штрихів, розподілу виконавського дихання.</p> <p>Виконує мажорні та мінорні гами в тональностях до двох знаків, трізвучки, арпеджіо та терції різними штрихами в різних темпах.</p> <p>Демонструє культуру звука та звуковедення під час виконання п'єс кантиленного характеру, чисто інтонує, використовує навички сольфеджування та асоціює гру на інструменті зі співом.</p>
<p>Навчальний модуль 2. Розширення ігрового діапазону. Ознайомлення із технікою гри прийому вібрато. Розширення знань музичної термінології. Творче завдання.</p>	<p>Аплікатура інструмента від звуку «сі-бемоль» малої октави до звуку «фа-дієз» третьої октави.</p> <p>Вдосконалення форм та методів самостійної роботи, навичок слухового самоконтролю.</p> <p>Музичні терміни, що позначають характер та темпи в музиці.</p> <p>Ознайомлення із технікою гри прийому вібрато. Виконання вправ на розвиток техніки виконання вібрато.</p>	<p style="text-align: center;">14</p>	<p>Володіє діапазоном інструменту від «сі-бемоль» малої октави до «фа-дієз» третьої октави.</p> <p>Знає та розуміє основні музичні терміни, що позначають характер та темпи музики.</p> <p>Виконує вправи на розвиток вібрато.</p> <p>Виконує 1 або 2 музичні твори напам'ять на концерті класу, відділу, школи.</p>

	<p>Творче завдання: підбір на слух мелодії, в якій представлені різні нескладні комбінації штрихів та ритмічних малюнків.</p> <p>Публічний виступ.</p>		
<p>Навчальний модуль 3. Робота над технікою пальців. Вдосконалення техніки виконавського дихання. Застосування засобів художньої виразності. Ознайомлення із нетрадиційними виконавськими прийомами.</p>	<p>Гра гам мажорних та мінорних у тональностях до двох знаків, тризвуки, арпеджіо та їх оберненнями, терцій. Техніка гри секвенцій.</p> <p>Гра вправ та етюдів на різні види техніки.</p> <p>Робота над музичним твором із застосуванням засобів музичної виразності. Робота над створенням художнього образу. Вдосконалення техніки виконавського дихання.</p> <p>Читання нот з листа.</p> <p>Принципи звуковедення та рівності звучання в регістрах.</p> <p>Ознайомлення із технікою виконання прийомів (подвійне staccato, перманентне дихання).</p> <p>Технічний залік.</p>	20	<p>Грає мажорні та мінорні гами в тональностях до двох знаків з тризвуками, арпеджіо та їх оберненнями, терціями, секвенціями.</p> <p>Систематично виконує вправи, грає етюди на вдосконалення різних видів техніки.</p> <p>Використовує засоби музичної виразності для створення художнього образу музичного твору.</p> <p>Демонструє техніку виконавського дихання в залежності від виконуваного музичного твору.</p> <p>Читає з листа твори за ступенем складності другого-третього років навчання.</p> <p>Демонструє техніку звуковедення та рівності звучання в регістрах під час гри на інструменті.</p> <p>Знає виконавські прийоми: подвійне staccato, перманентне дихання.</p> <p>Виконує одну гаму в тональності до двох знаків на технічному заліку за вибором екзаменаторів. Демонструє в тональності гру тризвуків, арпеджіо та терцій.</p>

			Виконує один етюд та називає музичні терміни.
Навчальний модуль 4. Ознайомлення із хроматичною гамою. Робота над виконавською технікою. Розвиток емоційно-образного мислення.	Ознайомлення із хроматичною гамою. Виконання різними видами штрихів та їх комбінаціями. Робота над розкриттям художнього образу у творах, застосування набутих виконавських навичок для розкриття змісту твору. Вивчення програми напам'ять. Підсумковий контрольний захід.	16	Виконує хроматичну гаму різними видами штрихів та їх комбінаціями. Виконує один твір великої форми та одну п'єсу напам'ять під час підсумкового іспиту. Застосовує засоби музичної виразності під час виконання музичного твору для передачі художнього-образного змісту творів. Демонструє набуті навички виконавської техніки.
Кількість годин:		66	
Резервні години:		4	
Всього:		70	

Очікувані результати учнів наприкінці четвертого року навчання:

володіє діапазоном інструменту від «сі-бемоль» малої октави до «фа-дієз» третьої октави, знає основну та допоміжну аплікатури;

знає мажорні та мінорні гами в тональностях до двох знаків, виконує тризвуки, арпеджіо та їх обернення, терції, секвенції;

виконує вправи та грає етюди на вдосконалення різних видів техніки;

під час гри на саксофоні демонструє культуру звука, звуковедення та рівності звучання в регістрах, чисто інтонує, використовує навички сольфеджування та асоціює гру на інструменті зі співом;

володіє технікою виконання прийому вібрато;

читає з листа та відтворює на інструменті твори за ступенем складності другого-третього років навчання;

знає виконавські прийоми: подвійне staccato, перманентне дихання;

виконує хроматичну гаму різними видами штрихів та їх комбінаціями;

на підсумковому іспиті виконує твір великої форми та одну п'єсу напам'ять.

Протягом четвертого року навчання учень/учениця опановує: 8-10 етюдів та вправ на різні види техніки, 8-10 різнохарактерних п'єс, 1 твір великої форми, грає гами мажорні та мінорні до двох знаків із застосуванням різних видів штрихів у дві октави, в тональності грає тризвуки, арпеджіо, секвенції, терції, читає з листа музичні твори складності 2-3 років навчання.

8. Список рекомендованої літератури

1. Апатский В. Н. Актуальные проблемы духового музыкально-исполнительского искусства. Киев : ТОВ «Задруга», 2013. 588 с.

2. Апатский В. Н. История духового музыкально-исполнительского искусства. Киев : ТОВ «Задруга», 2010. Кн. I. 320 с.
3. Апатский В. Н. История духового музыкально-исполнительского искусства. Киев : ТОВ «Задруга», 2012. Кн. II. 408 с.
4. Апатский В. Н. Основы теории и методики духового музыкально-исполнительского искусства. Киев : НМАУ им. П. И. Чайковского, 2006. 432 с.
5. Гай Л. Инструкцию по тростям для кларнета и саксофона / пер. с англ. Луиджи Маджистрелли. Eufonia, Brescia, 2001. 51 с.
6. Иванов В. Школа академической игры на саксофоне. I часть. Москва : «БрассКоллегиум», 2003. 150 с.
7. Крупей М. В. Теоретичні основи формування виконавської майстерності саксофоніста : посіб. для вищ. та серед. навч. закл. культури і мистецтв III-IV рівнів акредитації. Одеса : Астропринт, 2014. 496 с.
8. Легкие пьесы для саксофона-альта и фортепиано. Младшие классы ДМШ. Клавир и партия / сост. Ф. Сафронов. Санкт-Петербург : «Композитор», 2002. 64 с.
9. Макиннон Л. Игра наизусть. Ленинград : «Музыка», 1967. 144 с.
10. Ривчун А. Б. Школа игры на саксофоне. Москва : «Музыка», 2001. 144 с.
11. Саксофон для 1-6 класів. Музична школа. Вип. 18. Київ : «Менеджмент XXI», 2010. 56 с.
12. Учебный репертуар саксофониста. Пьесы для саксофона-сопрано и фортепиано / сост. А. П. Ковалев. Москва : «Современная музыка», 2014. 47 с.
13. Чуріков В. В. Раціональне використання аплікатури при грі на саксофоні. Харків : ХНІМ, 1996. 42 с.
14. Шапошникова М. К. Хрестоматия для саксофона альта. Пьесы и ансамбли. Москва : «Музыка», 1985. 41 с.
15. Шапошникова М. К. Хрестоматия для саксофона: 1-3 годы обучения: Гаммы, этюды, упражнения. Москва : «Музыка», 2014. 64 с.
16. Шапошникова М. К. Хрестоматия для саксофона-альта. Пьесы. 1-3 годы обучения. Ч. 1. Москва : «Музыка», 2017. 60 с.
17. Contest and festival performance solos alto saxophone. USA : Theodore Presser, 1966. 19 p.
18. Delangle C., Bois C. Methode de saxophone. Volume 1. Paris : Henri Lemoine, 1997. 98 p.
19. Delangle C., Bois C. Methode de saxophone. Volume 2. Paris : Henri Lemoine, 2003. 131 p.
20. Lacour G. 50 etudes for saxophone. Book 1. Gerard Billaudot, 1989. 19 p.
21. Londeix J.-M. El saxofon ameno. Método para todos los saxofones. Paris : Henri Lemoine, 1992. 91 p.
22. Londeix J.-M. Gammes conjointes et en intervalles pour tous les saxophones. Paris : Henri Lemoine, 1989. 33 p.
23. Marsel Mule. Gammes et arpeges. 1 cahier. Paris : Alphonse Leduc, 2003. 30 p.
24. Paul de Ville. Universal method for the saxophone. Kindle Edition, 1908. 313 p.
25. Rae J. Saxophone Debut. Wien : Universal Edition A.G., 2011. 21 p.